

Tekst: Johannes 20: 1-18

Lieve mensen,

Vroeg of laat komen we als mensen bij een graf te staan. En ooit staan anderen bij ons graf, of bij onze kist in de afscheidszaal. Soms zijn we voorbereid, soms compleet overvallen. Bij het graf staan we oog in oog met het meest ingrijpende in mensenlevens, niet met onze eindigheid, maar met het elkaar verliezen, moeten loslaten, teruggeven. De dood laat ons met lege handen staan. En dat voelen we het diepst bij het graf.

Bij het begraven is het gevoeligste moment het laten dalen van de kist. Alsof met dat dalen in volle omvang ook bij ons iets indaalt, namelijk dat we iemand kwijt zijn, dat iemand echt gestorven is, dood is. Dan daalt het voorbije in ons in, dringt tot ons door, raakt ons in de ziel wat ons overkomt. Er zijn mensen die de kist boven het maaiveld laten staan, omdat ze dit niet verdragen.

Er wordt geweend. Vaak zijn het de kleinkinderen die het meest onbevungen schreien, en als zij huilen beginnen de anderen ook, of zij houden zich juist groot.

We moeten geloven als een kind, zeggen ze. Dat geldt voor wenen evenzo.

Na de dag van het begraven zijn er mensen die direct de volgende dag naar het graf terugkeren. Vanuit een diepgevoelde drang. Daarna komen ze er wekelijks, soms ook meerdere keren, eerst, of lange tijd. Sommige mensen voelen niks bij het graf van hun dierbare, 'daar vind ik hem niet', ... andere des te meer. Er zijn bloemen, er komt een steen, er is pijn van gemis en er is liefde. Het is ook zorg, nazorg aan de lieve dode. Leven dat nog niet af was, of dat we niet kunnen missen, kunnen we zo verzorgen, want al is het voorbij, het blijft ook. Daar op die plek, die heilig is voor nabestaanden, zijn de levenden en de doden elkaar nabij. Wat van buiten ervaren wordt, zit ook vanbinnen. Daarom is grafschending ook zo schandalig.

Zo komt Maria van Magdala bij het graf van Jezus. Waar zij vol is van zijn dood, ziet ze tot haar ontzetting dat het graf niet intact is, de steen is weggerold. In paniek, met niks onder de arm, snelt ze naar huis.

Aan een halve blik had ze genoeg en weet ze, waar dit voor staat, *'Ze hebben de Heer weggenomen, en we weten niet...'* Als verontruste Kamerleden snellen Petrus en de leerling die Jezus liefhad ook naar het graf. Ze willen met eigen ogen zien wat hier met hun geliefde meester en martelaar is gebeurd. Ging het in onze afgelopen week over geschonden vertrouwen, hier gaat het over diep gezaaid wantrouwen dat de leerlingen van het eerste uur hyperalert maakt, vanwege het wrede lot van hun geliefde dode. Zijn Via Dolorosa, zijn lijdensweg liep stuk op de kruisdood, die bewenen ze. En nu staan ze bij het graf, dat leeg blijkt. Oog in oog met het lege graf tasten ze in het duister over wie en wat, en hoe nu

verder. Het lege graf zet alles op scherp. Hun hele geloofsformatie is aan diggelen. Wat is hier gebeurt? Het is hier geen kwestie van de onderste steen die boven moet komen, want die is al weggerold. Wat zien we, als we over de schouders van deze geloofsleerlingen meekijken het graf in? Zonder het te weten kijken de eerste leerlingen het paasmysterie recht in de ogen. En nu wij meeturen in het lege graf, kijkt het Paasmysterie ook ons in volle glorie aan. Dat lege graf daagt ons uit. Hoe lezen we dat?

Heer help ons zien, want het is duister, net als ooit op de vroege morgen toen Maria naar het graf ging. Ging? Maria ging niet, maar ze gaat. Nu. Dát staat er. De evangelist Johannes schrijft het in de tegenwoordige tijd.

Het eerste vers staat in het nu geschreven. *De dag na de sabbat komt Maria van Magdala vroeg in de ochtend, het is nog donker, bij het graf, en zij ziet dat de steen is weggenomen.* Maria is verbijsterd omdat iemand aan het graf gezeten heeft, de steen is weg, en het graf is ook nog leeg. Maria neemt ons erin mee, als getuigen, en we zien wat zij ziet en wat Petrus en de andere leerling zien en we dalen met hen af naar het inzien.

Een vrouw staat op uit het duister en gaat. Ze heeft een naam, Maria, van Mirjaam, zee van het bittere betekent haar naam.

Een vrouw staat op in het donker. Steeds staan vrouwen op. Uit het donker, van wat hen is aangedaan. Ik maak me ernstige zorgen, nee ik maak zeer ernstige zorgen over vrouwen. In de media verschijnen zorgelijke berichten over hun veiligheid.

Het lege graf breekt ons bewustzijn open naar een ander zien dan dood is dood, einde is einde. Dat bewustzijn komt al schitterend tot uitdrukking in de openingsscène van het Paasevangelie. We komen uit de nacht, het schemert, donkert nog. Net zoals we nu nog in politieke duisternis wandelen. Wat we gaan zien is nog in nevelen gehuld. Sterker nog, het is er nog niet. Het moet nog geformeerd worden. Maar het graf is leeg, dat weten we wel, dat ontdekt Maria, zee van het bittere is haar naam. Daarom is zij de eerste die Johannes naar het graf laat gaan. En ze doet dat na de nacht die is aan het overgaan in licht, zoals een larf overgaat in een vlinder. Van die orde is deze dageraad. De Joodse wijsheid leert, dat leven niet van dag naar nacht gaat, maar van nacht naar dag. Niet van leven naar dood, maar van dood naar leven. Dit is omgekeerd aan de natuurlijke orde van dag en nacht, van leven naar de dood toe. Dit is scheppingsorde en die komt, zo leert Colossen ons, van boven, van Gods werkelijkheid. In de nacht zegt God *Er zij licht*.

Maar niet te snel.... Pasen begint als alles nog donker is. Niet alleen in de zin van ochtendschemering, maar het wijst ons ook op een staat van zien en inzien. Dag en nacht wijzen bij Johannes bovenal op een gemoedstoestand van de hoofdfiguren van het verhaal. Het is de duisternis van uiteengespatte dromen.

'Gezegend de ogen die de Geest Gods zien door de sluier van de letter heen,' schrijft Claudius van Turijn. En precies daar voeren Maria, Petrus en de leerling die Jezus liefheeft ons naartoe. Die laatste heeft geen naam, de leerling die Jezus liefheeft. Dat is vertelkunst

van Johannes, want daar op die lege plek mogen we onze eigen naam invullen. Wij zijn de geloofs-leerling die Jezus liefheeft.

Maria bericht Petrus en de leerling die Jezus liefheeft over de leegte die ze aantrof. En die beide (*duo* staat er), eveneens bevangen door schrik, snellen samen naar de plaats delict. De leerling die Jezus liefheeft is als eerste bij het lege graf. Hij bukt en ziet. Zijn zien is van dezelfde orde als Maria, een vaag-zien, geen idee wat ze hier doen. Ze moeten nog dieper ingewijd raken in *het Godsmysterie*. Dan komt Petrus, hij gaat naar binnen, hij dringt verder door in het zien. Toch blijft er nog afstand. Want hij ziet alleen met zijn hoofd, analyseert en denkt na over. Hier verdiept het zien zich in een theoretisch bekijken (*theoreoo* staat er in de Griekse tekst). Petrus' eerste zien is onderzoekend. Wat betekent dit? Dit is de fase die voorafgaat aan het echte zien. En dan komt de leerling die Jezus liefheeft, die komt echt in contact met wat er gebeurt. Als ook hij het graf binnengaat, ziet hij, en, zo staat er, hij vertrouwt. Zijn zien verdiept zich tot inzien. Dit soort van zien doordeesemt de hele mens. Dit wekt vertrouwen. Vertrouwen moet dus gewekt, zeg maar gerust verwekt worden.

Opgewekt moet het worden tegen het wantrouwende ongeloof in. Voor dit zien gebruikt de evangelist Johannes een nieuw woord (*eiden* van het werkwoord *horaoo*) en dat betekent inzien, verstaan, hier sta je bijbels op uit het graf van niet-weten van onzin en duistere dood. Hier is geloof weten. Het mooie is, dat dit zien en vertrouwen de leerlingen tot zichzelf doet komen. Zo werkt dat dus, het doorschouwend zien doet je thuiskomen bij jezelf. Nico ter Linden zei ooit al dat godsvertrouwen en zelfvertrouwen hand in hand gaan. En zo gaan de leerlingen heen van de leegte en dood, opnieuw tot zichzelf geraakt.

Dat dit alles niet zo simpel gaat, leert het vervolg. De leerlingen gaan heen, maar eentje blijft achter, die is nog in nevelen gehuld. Wenen doet ze. Ik vind het van pastorale schoonheid getuigen hoe het verdriet van Maria de ruimte krijgt. Ze is alleen. Ze rent niet meer weg voor haar verdriet, de paniek is geluwd. Ook zij kijkt nu de leegte van het bestaan in, in het niets.

En daar in het niets blijkt iets. Daar zijn twee engelen in sacraal wit. Nog eens neemt Johannes ons samen met Maria mee in de cursus geestelijk zien. Als Maria de engelen ziet, staat hier weer het woordje voor theorie. De beide engelen, ze stellen enkel een vraag. Een vraag die Maria in haar hoofd houdt en niet tot dieper zien brengt. *Waarom ween je?* Waarom-vragen brengen je in je hoofd, zetten je aan het denken. Alsof Maria niks met die vraag kan, keert ze zich van het graf af. Ze doet een stap achterwaarts. Dit symboliseert een stap uit de cocon van verdoofd verdriet, een eerste beweging naar nieuw leven. Ze ziet de tuinman. Ze is nog wel verward, maar staat op de drempel van ontwaken. De tuinman symboliseert *de eerste Adam, maar de nieuwe Adam* in hem blijft nog ongezien. Die ziet Maria pas later, als zij net als de andere twee leerlingen, zo staat er, 'opnieuw tot zichzelf' is gekomen. De opgestane Heer brengt mensen thuis bij zichzelf en vanaf die thuisbasis openbaart zich het ware zien.

Zover is Maria nu nog niet, er moet nog een stadium volgen. Ze zoekt hulp bij de tuinman, maar ook die is het niet. Niet dat Hij haar doorverwijst, nee. Net als de engelen vraagt Hij haar iets. Inwijding in het mysterie gaat vragenderwijs. En Zijn vragen brengen haar niet in

haar hoofd, maar bij zichzelf. Zo mooi. *Wat doet je wenen? Wie zoek je?* Waar richt je verlangen zich op? Op de dode of de levende? Maria zegt dat ze het dode lichaam zoekt. Waar is het gebleven? Dan roept Jezus haar naam: 'Maria'. Dat is het moment waarop het Paasmysterie in volle glorie in haar openbreekt. Maria antwoordt *Rabboeni*, leermeester. Hier is zien veranderd in vinden en je gevonden weten.

Tweemaal passeerden we drie stadia van zien, de eerste keer bij Petrus en de leerling die Jezus liefhad, de tweede keer bij Maria Magdalena: van vaag zien (1) naar theoretisch zien (2), naar inzien als ervaring van Gods tegenwoordigheid, als innerlijk weten (3). En er wacht nog een derde keer, die wacht op ons, dat wij deze drie stadia van zien gaan doorleven.

Maria, Petrus en de leerlingen leren ons het geloofsgeheim als zij tot zichzelf komen en gaan inzien. Pas dan kan God zich openbaren. Het lege graf, de dood, de angst en ontzetting houden ons bezet voor het zover is. Na het vage zien, en na het beredeneerde zien, wacht ons het diepe innerlijke weten en dan, als dat komt, dan raken wij vrij. Dan staan wij op uit wat ons bedrukt heeft, met Christus, Gods Zoon, de Opgestane.

Amen